

MUSEUM MAGAZINE 68 SPEELKLOK

MUSEUM PODIUM SPEELKLOK
KLOK NAAR DE DOKTER
NIEUWE AANKOOP
WEBER MAESTO
UPDATE PROMOTIE
ONDERZOEK

VOORWOORD	3
MUSEUM PODIUM SPEELKLOK	4
ROENTGEN & KINZINGKLOK	
NAAR DOKTER	8
IN DEZE EDITIE	—
NIEUWE AANKOOP:	
WEBER MAESTO	10
EEN NADERE KENNISMAKING MET	12
UPDATE PROMOTIEONDERZOEK	14
COLOFON	15
AGENDA	16

2011 is alweer enige maanden oud, de hoogste tijd voor een nieuw Museum Magazine waarin wij u op de hoogte brengen van bijzondere resultaten en spannende toekomstplannen. Dat nieuwe exemplaar ligt hier voor u.

Natuurlijk kijken we met veel trots terug op de succesvolle tentoonstelling *SingSong, Schatten uit de Verboden Stad*, die de afgelopen maanden heeft gezorgd voor maar liefst 80% meer bezoekers. De tentoonstelling was het resultaat van de intensieve restauratiesamenwerking tussen Museum Speelklok en het Palace Museum in Beijing. Alle nuances van dit bijzondere project waren terug te zien in de documentaire *Klokken van de Keizer* van Pieter Fleury. Niet alleen deze documentaire heeft ons veel extra aandacht gebracht, ook de spetterende opening door Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Máxima trok veel belangstelling en media. De laatste maanden waren er nog andere successen. Zo zagen we in de kerstvakantie vele blijde kindergezichten tijdens de vrolijke voorstelling *Sprookje van een Chinese Nachtegaal*, verteld door Lot Lohr van Sesamstraat. In oktober konden we, dankzij een bijdrage van de BankGiro Loterij en de Stichting Vrienden van Museum Speelklok, een Weber Maesto orkeststrion uit 1926 aan kopen op een veiling in New York. Dit zevenkoppige orkest van topkwaliteit, gehuisd in een grote indrukwekkende kast, werd in januari op zijn nieuwe locatie in ons museumcafé gepresenteerd en is sindsdien te bewonderen en te beluisteren.

Voor ons zal 2011 verder grotendeels in het teken staan van een geheel nieuw project, namelijk Museum Podium Speelklok, mogelijk gemaakt door nog een extra bijdrage van de BankGiro Loterij die wij in 2010 ontvingen. Vanaf mei 2011 zal het museum een heus muzikaal podium rijker zijn, en wel in het middenschip van onze Buurkerk. Het podium biedt de mogelijkheid optredens te brengen, waarbij de instrumenten uit onze eigen collectie worden bespeeld door hedendaagse artiesten. Daarmee verwachten wij een uniek medium in handen te hebben, waarmee wij niet alleen onze vaste bezoekers, maar ook een steeds jonger publiek in contact kunnen brengen met onze bijzondere collectie. Meer over dit podium leest u verderop in dit magazine.

Ik wens u veel leesplezier toe en spreek de wens uit dat u ook in de toekomst blijft genieten van ons authentieke en vrolijke karakter.

VERA CARASSO
DIRECTEUR

MUSEUM PODIUM SPEELKLOK

Woensdag 11 mei is het zover;
na maanden van hard werken
zal met een knallende première
‘Museum Podium Speelklok’
worden gelanceerd.
Voor deze bijzondere avond
vroeg het museum zeer
uiteenlopende artiesten om
in een revueachtige setting
samen met de muzikale
collectiestukken op te treden.

Rasentertainer Sven Ratzke, Nederlands/
Duits cabaretier, zal optreden als Master
of Ceremony, en het programma presenteren.
Sven trad eerder op in het museum
tijdens een museumnacht.

Zoals aangekondigd in het vorige
museummagazine ontving het museum in
2010 een cheque van de BankGiro Loterij
voor het realiseren van dit muzikale
museumpodium in het middenschip van
de Buurkerk. Het podium zal geheel ‘los’
komen te staan van de originele
kerkbouw, wat hierdoor niet zal worden
aangetast. Bovendien wordt het
podium hierdoor zeer flexibel inzetbaar.
De afgelopen maanden is gewerkt aan
de realisatie van dit podium. Zowel voor
de hardware (het podium, licht, geluid,
akoestische maatregelen), als voor de
software (optredens, voorstellingen,
samenwerking met verschillende
organisaties binnen en buiten Utrecht)
is er uitvoerig overleg geweest met
vele uiteenlopende partijen.

Met de komst van dit podium heeft
het museum er een geweldige nieuwe
gebruiksruimte bij. Het middenschip
van de Buurkerk was tot nog toe een
lastige ruimte wat betreft licht en geluid
waardoor het organiseren van
evenementen erg begrotelijk werd.
Tijdens het GoedGeld Gala van de
BankGiro Loterij in 2010 ging dan ook
een langgekoesterde wens van het
museum in vervulling.

De zelfspelende collectie van
Museum Speelklok zal op >

‘Een kans om
de instrumenten
in een nieuwe
setting te
bewonderen.’

11 & 12 mei
MUSEUM PODIUM

daring
crossovers

Sven Ratzke

WOUTER
HAMEL

Christiaan
Kuyvenhoven

JOSEPH HAYDN

LUCKY FONZ III
& Morris Kliphuis

VOF
DE KUNST

BESPEEL
HET HEESEBEE

SVEN

DARING CROSSOVERS

Museum Podium Speelklok een verrassende muzikale confrontatie aangaan met toonaangevende hedendaagse artiesten. Een kans om de instrumenten in een nieuwe setting te bewonderen en daarnaast te genieten van een voorstelling die nergens anders te zien is. Hierbij kan gedacht worden aan een eigen programmering van bijvoorbeeld kindervoorstellingen tijdens vakanties, museumnachten, presentaties en optredens. Daarnaast is het nieuwe podium ook een uitnodiging. Museum Speelklok daagt met de muzikale collectie graag artiesten of organisaties uit voor een ontmoeting op Museum Podium Speelklok in de sfeervolle middeleeuwse Buurkerk in het hart van Utrecht.

Woensdagavond 11 mei wordt een bijzondere avond voor genodigden.

‘Denkt u aan
moderne, maar ook
klassieke muziek,
aan dans en aan
theater.’

‘Kijk voor de
programmering op
www.museumspeelklok.nl
of zie de
evenementen kalender.’

Uiteenlopende artiesten, waaronder Wouter Hamel en Christiaan Kuyvenhoven, zullen in relatie tot de museumcollectie, het beste beentje voor zetten. Denkt u aan moderne, maar ook aan klassieke muziek, aan dans en aan theater. Donderdag 12 mei zal de voorstelling worden herhaald en nodigt Museum Speelklok alle geïnteresseerden uit om naar deze unieke voorstelling te komen. Kijk voor meer informatie over o.a. kaartverkoop op onze website en wees er snel bij!

De komende maanden zal Museum Podium Speelklok onderdeel zijn van verschillende evenementen en festivals. We kijken met trots uit naar de komende tijd waarin we dit unieke medium kunnen gaan inzetten, als waardevolle aanvulling op onze vrolijke collectie!

TEKST DIRKJAN HASPELS

BEELD MUSEUM SPEELKLOK, ROY BEUSKER
& HANNEKE KUIJPERS

ROENTGEN-KINZING ONDER RÖNTGENAPPARAAT

In 2005 deed Museum Speelklok een fantastische aankoop. Met behulp van het VSBfonds, de Mondriaan Stichting, het KF Hein fonds, Stichting Vrienden van Museum Speelklok en de Vereniging Rembrandt schafte het museum een zogenaamde ‘Chronosklok’ aan van het duo Roentgen en Kinzing.

David Roentgen (1743-1807) ontwierp de prachtige neoclassicistische kast van de klok, Peter Kinzing (1745-1816) vervaardigde het uurwerk. Het speelwerk kwam voor rekening van Johann Wilhelm Weyl (1756-1813).

De klok bevatte oorspronkelijk zowel een orgel- als een snarenwerk, die ooit samen gemusiceerd moeten hebben. Deze combinatie is niet geheel gebruikelijk en maakt een instrument onderhoudsintensief doordat de snaren in tegenstelling tot de pijpen snel ontstemd raken. De snarenbak is in de loop der jaren echter verloren gegaan. Gelukkig zijn er in andere collecties

Roentgen-Kinzingklokken waarin de snarenbak nog wel aanwezig is. Daarom is besloten een snarenbak naar andere voorbeelden na te bouwen, zodat de klok zijn eigen authentieke klank en werking terug krijgt. Het Badisches Landesmuseum te Karlsruhe was zo behulpzaam om zijn Roentgen-Kinzing snarenbak in bruikleen te geven voor onderzoek.

Na de aankomst van de snarenbak in het restauratieatelier zijn de afmetingen nauwkeurig opgemeten. Tot onze grote verbazing bleek dat deze snarenbak precies in onze Roentgen-Kinzingklok paste! We konden dus een exacte kopie maken. De afmetingen alleen leverden echter nog niet alle informatie op voor de bouw van een kopie; de constructie aan de binnenkant moest ook bestudeerd worden. Hiervoor is de Roentgen snarenbak onder...jowel... een röntgenapparaat gelegd. Radiologe Dierdre Blink-Doherty van het Haga Ziekenhuis in Den Haag raakte zo enthousiast over ons project, dat ze na kantoor tijden de röntgenapparatuur van het ziekenhuis ter beschikking stelde. Zodoende zijn Martin Paris (uurwerkrestaurator), Sebastián Núñez restaurator van snaarinstrumenten) en ik (Anne-Sophie van Leeuwen, conservator) met de snarenbak op pad gegaan. De snarenbak werd

‘De snarenbak werd behandeld als een echte patient.’

behandeld als een echte patiënt en keurig op een brancard de fotokamer binnengereiden. Het was niet nodig om ons te houden aan de voor patiënten gebruikelijke stralingslimiet, waardoor de snarenbak vanuit alle mogelijke hoeken gefotografeerd kon worden. Op de foto's werden de schuine dwarsverbindingen, die de zijden aan elkaar verbinden, duidelijk zichtbaar. Daarbij viel ook een haakse dwarsverbinding op, die een uitholling vertoont.

We hebben nu een volledig technisch inzicht in de oorspronkelijke snarenbak. Op dit moment is Sebastián Núñez bezig de replica van de snarenbak te bouwen. We zijn erg benieuwd naar het resultaat!

TEKST ANNE-SOPHIE VAN LEEUWEN
BEELD MUSEUM SPEELKLOK

WIE HOUDT ER NIET VAN DE WEBER MAESTO

Wanneer een museum de mogelijkheid krijgt om een absoluut topstuk te verwerven, wordt deze meestal met beide handen aangegrepen. Toen eind september 2010 bleek dat er een zeer zeldzaam “Weber Maestro” orchestrion zou worden geveild bij Bonhams in New York, werd er dan ook niet getwijfeld...

Voor wie het museum regelmatig bezoekt, zijn orchestrions waarschijnlijk een bekend fenomeen. De zelfspelende orkesten van de firma Weber horen tot de beste, en dit exemplaar uit 1926 staat onder kenners bekend als het neusje van de zalm.

DE FIRMA WEBER

August Weber werd in 1861 geboren. Op 22-jarige leeftijd begon hij, in zijn ouderlijk huis aan de Langestrasse 104, de ‘Waldkircher Orchestrion Fabrik’. Aanvankelijk werden er kleine cilindermuziekwerken geproduceerd, maar na een verhuizing naar een groter pand in 1902, werd overgegaan op de fabricage van piano-orchestrions met een papieren rol. Omdat in die tijd de strijkorkestjes erg populair waren, werden orchestrions gebouwd om deze te imiteren. De meeste fabrikanten bereikten dit effect door middel van speciale

orgelpijpen, en op dit gebied is Weber zijn concurrenten altijd de baas gebleven. Mede dankzij de hulp van pijpintonateur Carl Jager, worden de vioolpijpen van Weber tot op de dag van vandaag als de meest natuurgetrouwe beoordeeld.

In 1913 trad Gustav Bruder (1890-1971) in dienst als muziekarrangeur. Hij heeft de instrumenten van Weber door zijn bijzondere manier van arrangeren een extra dimensie gegeven. Om zijn arrangementen de optimale weerklink te doen vinden gaf hij ook adviezen om de instrumenten te verbeteren. De Weber Maestro is daar een goed voorbeeld van.

TRANSATLANTISCHE REIZEN

Van oorsprong speelde dit exemplaar in café Jagersrust te Haasdonk, België. Toen eind jaren '50 dit café hoogstwaarschijnlijk failliet ging, belandde de Weber Maestro bij een schroothandelaar die het metaal uit de kast goed kon gebruiken. Tot groot geluk van het museum zag ene meneer Klippelaar, als klant van de schroothandelaar, toch nog waarde in het instrument en ruidde het voor een motorblok, en zo werd de Weber Maestro gered van vernietiging. In de jaren 1960 liep in Europa het orchestriontijdperk echter op zijn eind, en werden er vele prachtige instrumenten naar Amerika verkocht. Zo ook dit orchestrion, dat na verloop van tijd echter terugkeerde naar Europa en onderdak vond in het museum van Siegfried Wendel (Rudesheim). Museummedewerker Jan Kees

de Ruijter herinnert zich de eerste kennismaking met dit instrument nog goed. “Ik kende het al van een voortreffelijke reeks Amerikaanse platen, die mijn vader al rond 1970 had gekocht. Maar nu kon je er gewoon voor staan, voor mij een bijzondere gebeurtenis. Uiteindelijk ging ik vele jaren naar Rudesheim om dat fantastische instrument te horen (zie foto). Ooit maakte ik zelfs nog een arrangement, waarbij maar weer eens bleek wat je allemaal met dit instrument kunt doen.”

In Rudesheim werden er replica's van het instrument gemaakt. Toen de eerste gereed was, werd het originele instrument weer verkocht, wederom aan een Amerikaanse verzamelaar.

Door de economische crisis in de Verenigde Staten, kwam dit exemplaar uiteindelijk binnen handbereik van het museum, en wel voor een fractie van het bedrag dat het enkele jaren geleden gekost zou moeten hebben.

Dankzij een royale bijdrage van de BankGiro Loterij en de Stichting Vrienden van het museum, wist Museum Speelklok het instrument bij een veiling op de kop te tikken.

Vanaf begin 2011 is de fenomenale Weber Maestro te beluisteren in het museumcafé, een “must-hear” voor elke museumfan!

TEKSTJELLE VERHOEKS EN
JAN KEES DE RUIJTER
BEELD MUSEUM SPEELKLOK

‘Ooit maakte ik zelfs nog een arrangement, waarbij maar weer eens bleek wat je allemaal met dit instrument kunt doen.’

Jan Kees (rechts) voor Weber-Maestro in Rudesheim 1988

Mariëlle als rondleider

Waarom ben ik Vriend van Museum Speelklok? Die vraag is niet zo moeilijk te beantwoorden! In 1984 kwam ik als jong studentje aan in Utrecht en hoorde ik al snel over een leuke bijbaan: rondleider in het ‘Nationaal museum van Speelklok tot Pierement’. Na enig oefenen mocht ik een proefrondleiding geven en werd ik officieel aangenomen. Van 1986

tot 1990 heb ik met veel plezier in het museum gewerkt. Ik herinner me vooral de vele Japanners met flitsende fotocamera’s en de enthousiaste kinderen die vol verwachting keken naar het ‘konijn uit de kool’. Ook waren er speciale groepen voor een huwelijk of een jubileum en dan was het leuk om toepasselijke orgelboeken uit te kiezen voor de straatorgels en de dansorgels. In die jaren organiseerde ik in het museum het 80e verjaardagsfeest van mijn oma. Vrolijke foto’s van de jarige te midden van al haar kinderen en kleinkinderen voor het grootste dansorgel zitten bij de hele familie in het fotoalbum. In 1990 begon voor mij het serieuze werkende leven en moest ik afscheid nemen van mijn studentenrondleidersbaan. Omdat ik in die tijd Vriend van het museum ben geworden, bleef ik via het Museummagazine op de hoogte van alle ontwikkelingen: nieuwe aankopen, de verbouwing van de Buurkerk, de openstelling van de werkplaats en de internationale expansie van het museum.

Vanaf het moment dat onze drie kinderen konden lopen, gingen ze mee naar het museum. Uiteraard hebben ze allemaal hun kinderfeestje een keer in Speelklok gevierd. Ze vinden het dan helemaal ‘cool’ om zelf het buikorgel te mogen draaien. Daarna lekker dansen met vriendjes en vriendinnetjes in de danszaal en orgelkaarten knutselen in de Muziekfabriek. Het moment waarop een enthousiaste museummedewerker de verjaardagstaart komt brengen en tegelijkertijd een orgel keihard ‘Lang zal ze leven’ begint te spelen is elke keer een verrassend hoogtepunt. De laatste jaren haalde Museum Speelklok met enige regelmaat het achtuurjournaal met de aankoop van de Perlee straatorgelcollectie en recentelijk nog kwam de samenwerking met het Palace Museum uit Beijing voorbij. Dat zijn momenten waarop wij met grote bewondering voor ‘ons’ museum voor de televisie zitten.

TEKST&BEELD MARIËLLE BENDE

IN DE RUBRIEK
EEN NADERE
KENNISMAKING MET...
STAAT ELK
MUSEUM MAGAZINE
EEN INTERVIEW MET
EEN MEDEWERKER VAN
MUSEUM SPEELKLOK.

NAAMLISETTE BIERE
LEEFTIJD27 JAAR
FUNCTIEMEDEWERKER PUBLIEK
& COMMUNICATIE

‘Het is een gekke tent, vol met mensen, met passie.’

Een nadere kennismaking met Lisette Biere

Toen ze voor de eerste keer het Nationaal Museum van Speelklok tot Pierement bezocht, vond ze het vooral een “gek museum”, maar misschien wel juist daardoor heeft Lisette Biere, die sinds de zomer van 2010 op de afdeling Publiek en Communicatie werkt, het erg naar haar zin tussen al die vrolijke instrumenten. Maar vooral het feit dat het werk zo veelzijdig is, is Lisette op het lijf geschreven. Want er is zo veel leuk!

■ LISETTE, WAT HEEFT JOU NAAR HET MUSEUM GEBRACHT?
Sinds mijn afstuderen aan de Reinwardt Academie, waar ik museologie studeerde, heb ik een aantal losse baantjes gehad bij onder andere het Nederlands Openluchtmuseum en het Architectuurcentrum in Wageningen, maar dat waren steeds tijdelijke projecten en niet helemaal in mijn eigen richting, dus ik bleef op zoek. Via een vriend die hier werkte, hoorde ik dat er bij Museum Speelklok een nieuwe medewerker werd gezocht. Voor ik het wist, werkte ik hier.

■ MUSEOLOGIE? WAT HOUDT DAT PRECIËS IN?
Ik heb een minor tentoonstellingsmanagement gedaan, omdat ik zocht naar een goede verhouding tussen theorie en praktijk. Uiteindelijk gaat het mij erom om mooie dingen te maken. Mooie tentoonstellingen, mooie manieren van presenteren. En ik hou ervan om het overzicht te houden en te coördineren. Voordat ik museologie ging studeren heb ik eerst een half jaar Beeld en Mediatechnologie gestudeerd, omdat ik animatiefilms wilde leren maken. En daarna heb ik nog een tijdje Voeding en Diëtetiek gestudeerd – ik vind gewoon heel veel interessant – maar Mediatechnologie was te praktisch en Voeding en Diëtetiek

te theoretisch. Langzamerhand kwam ik er achter dat ik erg geïnteresseerd ben in de historie van objecten, naar het verhaal ergens achter. En in hoe je dat verhaal kunt vertalen naar een vorm van presenteren, hoe je het levendig kunt maken.

■ HOE DOE JE DAT, EEN COLLECTIE LEVENDIG MAKEN?
Momenteel zijn we een plan aan het maken voor een nieuwe vorm van presenteren in het museum. We willen een breder publiek bedienen en ook naast de rondleiding meer vertellen over bijvoorbeeld het verhaal of de techniek achter een bepaald instrument. Maar ik houd me ook bezig met andere projecten, zoals het educatieproject Museum voor de Klas of de marketing van de tentoonstelling SingSong, Schatten uit de Verboden Stad. En dat is zo leuk aan het werken hier: het is een kleine organisatie, dus ik heb een veelzijdig takenpakket. Het ene moment maak je een persbericht, dan sta je rondleiders toe te spreken en voor je het weet vat je een journalist in de kraag tijdens de opening van SingSong door Prinses Máxima! Nooit gedacht dat dit ook part of the job zou zijn! Maar des te beter, want hoe meer afwisseling, hoe beter. Ik vind zo veel dingen leuk! Ook naast het werk. Ik ga veel naar de film en naar bandjes, ik ben dol op koken en heb net een cursus taarten bakken afgerond.

■ JE WERKT HIER NU RUIM EEN HALF JAAR. VOEL JE JE THUIS?
Ontzettend! Het is een gekke tent, vol met mensen met passie voor het museum en de collectie. En die gedeelde

passie om samen iets moois te maken, maakt ons tot een hele hechte club. Veel mensen hier zeggen dat het museum een soort tweede familie is en zo voelt dat ook echt. En altijd weer even samen een biertje drinken aan het einde van de dag. Bij andere werkgevers zijn personeelsborrels vaak verplichte nummers, maar hier is het een hele fijne manier om elkaar even op een andere manier te spreken.

■ HEB JE AL EEN FAVORIET INSTRUMENT?
Ook hier geldt: er is zo veel leuk. Maar als ik moet kiezen: de Weber Maesto. Die is in oktober 2010 aangekocht. Vooral de ‘roaring twenties’ sfeer die de muziek van dit orchestrion oproept, vind ik erg bijzonder. En ik was erbij toen het museum het instrument – telefonisch – op een veiling in Amerika wist te bemachtigen. Dat was een heel spannend moment en schept ook wel een band.

■ WAT IS JE GOEDE VOORNEMEN MET BETREKKING TOT HET MUSEUM?
Een rondleiding kunnen geven. Iedere Speelklokmedewerker moet natuurlijk eigenlijk ook een goede rondleiding kunnen geven, dat is tenslotte ons visitekaartje. En op die manier kan ik wéér iets toevoegen aan mijn veelzijdige baan!

TEKST CAROLIEN ARNOLD
BEELD MUSEUM SPEELKLOK

PROMOTIEONDERZOEK DE STAND VAN ZAKEN

NR 68 | APRIL 2011

**MUSEUM
MAGAZINE
SPEELKLOK**

COLOFON

Museum Magazine Speelklok is een uitgave van Museum Speelklok en de Stichting Vrienden Museum Speelklok en verschijnt 2 maal per jaar.

© Copyright by the publishers.
ISBN 1383-0112

REDACTIE EN BIJDAGEN

Carolien Arnold
Mariëlle Bende
Lisette Biere
Vera Carasso
Dirkjan Haspels
Anne-Sophie van Leeuwen
Marieke Lefeber
Jan Kees de Ruijter
Jelle Verhoeks

REDACTIESECRETARIAAT

Steenweg 6
3511 JP Utrecht
Telefoon (030) 231 27 89
www.museumspeelklok.nl

ONTWERP

HELDERGROEN, www.heldergroen.nl

FOTOGRAFIE

BMfotografie, Roy Beusker, Museum Speelklok

DRUK

Drukkerij Libertas

LOSSE NUMMERS:

€ 2,- verkrijgbaar aan de museumbalie.

Donateurs krijgen het magazine gratis toegezonden.

DIGITALE NIEUWSBRIEF

Op de hoogte blijven van museumactiviteiten? Regelmatig verstuurt het museum een digitale nieuwsbrief. Aan- en afmelden kan altijd onderaan elke digitale nieuwsbrief. Klik op 'nieuwsbrief' en voer uw e-mailadres in.

In nummer 64 van dit tijdschrift beschreef ik het promotieonderzoek waar ik destijds net aan was begonnen. Inmiddels zijn we twee jaar verder. Hoog tijd dus voor een tussenstand.

‘Bij de populairste melodieën zitten pikante titels.’

ONDERZOEK

Mijn onderzoek gaat over achttiende-eeuwse bellenspeelklokken in Nederland. Door te kijken naar welke melodieën deze klokken speelden, hoop ik meer te weten te komen over welke muziek populair was in het achttiende-eeuwse Nederland. Daarbij gaat het dan uiteraard om de muzikale smaak van de klokkenbezitters; een laag van welgestelde Nederlanders.

Bij de populairste melodieën zitten melodieën met pikante titels als 'Hoor Kees mijn vrijer'. Ook het 'Boerenballet', dat refereert aan een lagere bevolkingsgroep, komt veelvuldig voor. Het lijkt opmerkelijk dat een rijke elite een dergelijk repertoire op zijn speelklokken had. Bij nader inzien is dit niet zo opmerkelijk: in de achttiende eeuw werd een bepaald populair repertoire door alle lagen van de bevolking gebruikt. Het werd gespeeld in de kroegen, maar ook tijdens de muzieklessen van de rijken. En het klonk dus ieder uur op het bellenspeelwerk van vele luxe klokken.

Eén van de populairste klokmelodieën blijkt het 'Wilhelmus', maar wel in een andere versie dan wij vandaag de dag kennen. In de achttiende eeuw werd het 'Wilhelmus' niet alleen wat sneller gespeeld, de melodie verliep ook een beetje anders, waardoor hij gespeeld kon worden door trompetten zonder ventielen. In totaal bestudeer ik in dit onderzoek circa 1500 klokmelodieën. Het is (nog) niet gelukt om alle melodieën te identificeren. De komende tijd ga ik hiervoor gebruik maken van een nieuwe methode: WITCHCRAFT. Hoewel deze methode op het eerste gezicht inderdaad op hekserij lijkt, is WITCHCRAFT eigenlijk een afkorting van 'What Is Topical in Cultural Heritage: Content-based Retrieval Among Folksong Tunes'. Het gaat om een melodieënzoekmachine, ontwikkeld op het Meertens Instituut. Het is mogelijk om een geluidsopname als zoekvraag in te geven, waarna de computer in een database zoekt naar gelijke melodieën. Dit ga ik proberen met de opnames van de bellenspeelklokken; hopelijk levert het veel extra identificaties op!

AANDACHT

Ik heb in de afgelopen jaren mijn onderzoek al via verschillende kanalen onder de aandacht gebracht. Zo heb ik een lezing gegeven bij de boekpresentatie van 'De Nieuwe Hollandsche Schouwburg' van Jos Koning en op de 'European Social Science and History Conference' in Gent. Ook is er onlangs een artikel over mijn onderzoek verschenen in 'Achter de muziek aan: muzikaal erfgoed in Vlaanderen en Nederland', ed. Maarten Beirens en Ellen Kempers. Op 14 april zal ik, samen met uurwerkrestaurator Melgert Spaander, een lezing geven op De Nederlandse Restauratiebeurs in Den Bosch. Het is erg leuk om te merken dat veel mensen geboeid raken door het idee dat er klinkend materiaal uit de achttiende eeuw bewaard is gebleven dat ons een kijkje in de muzikale keuken van de beter gesitueerden van weleer geeft.

TEKST MARIEKE LEFEBER

BEELD MUSEUM SPEELKLOK

AGENDA

MUSEUM PODIUM SPEELKLOK

11 EN 12 MEI 2011

Museum Speelklok introduceert op 11 en 12 mei Museum Podium Speelklok, waarop de zelfspelende collectie een verrassende muzikale confrontatie aangaat met toonaangevende hedendaagse artiesten waaronder Wouter Hamel en Christiaan Kuyvenhoven. Rasentertainer Sven Ratzke, Nederlands/Duits cabaretier, zal optreden als Master of Ceremony, en het programma presenteren. Meer informatie over dit evenement is in dit magazine te lezen.

CULTURELE ZONDAG UTRECHT DANST

29 MEI 2011

De Belgische choreografe Isabelle Beernaert van 'So You Think You Can Dance' maakt samen met 13 dansers, gekozen uit eerdere audities in Museum Speelklok bijzondere dansvoorstelling. Deze speciale productie wordt speciaal op maat gemaakt voor en in Museum Speelklok en meerdere ruimten in het museum vormen het decor.

STADSDAG UTRECHT

4 JUNI

Ook dit jaar viert Museum Speelklok de verjaardag van Utrecht door een feestelijke activiteit te organiseren tijdens de Stadsdag op 4 juni 2011. Kijk voor het actuele programma op de website.

**MEER INFORMATIE EN DE
ACTUELE AGENDA STAAT OP
WWW.MUSEUMSPEELKLOK.NL**

SUMMER DARKNESS

29 T/M 31 JULI

Dit interdisciplinair 'underground' festival dat van 29 tot en met 31 juli op verschillende historische locaties in het centrum van Utrecht wordt georganiseerd en biedt een gevarieerd aanbod van bands met genres van Gothrock tot Darkwave en van Futurepop tot Gothic-metal. Ook Museum Podium Speelklok is een locatie tijdens het festival. Kijk voor actuele informatie op www.summerdarkness.nl

GAUDEAMUS MUZIEKWEEK

4 T/M 11 SEPTEMBER 2011

De Gaudeamus Muziekweek is het internationaal vermaarde festival voor jonge componisten en nieuwe muziek. Vanaf 4 september zal dit festival in Utrecht neerstrijken en ook in Museum Speelklok een mooie programmering neerzetten.

FESTIVAL VOOR DE WIND

2 T/M 8 OKTOBER

Tijdens het festival voor de Wind staat het orgel centraal en gaat op verschillende locaties, waaronder in Museum Speelklok, verrassende combinaties aan met dans, theater, instrumenten en in verschillende muziekstijlen.

